

III Kongres Archiwów Społecznych, Warszawa, 12 października 2019 r.

12 października 2019 r. w Muzeum Historii Żydów Polskich Polin w Warszawie odbył się III Kongres Archiwów Społecznych, który zgromadził liczną rzeszę archiwistów, regionalistów oraz osób, które prowadzą archiwa społeczne. Uroczystego otwarcia Kongresu dokonali Zbigniew Gluza, prezes Ośrodka Karta, oraz Katarzyna Grochola, pisarka, zaangażowana w działalność trzeciego sektora. Oboje również prowadzili Kongres. Na początku powitali wszystkich uczestników spotkania, szczególne zaś słowa skierowali do Mateusza Adamkowskiego, Dyrektora Departamentu Mecenatu Państwa w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Stefana Kołuckiego z Narodowego Instytutu Wolności oraz Wojciecha Wiśniewskiego – darczyńcy.

Następnie uczestnicy wysłuchali listu Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych dr. Pawła Pietrzyka, jaki skierował on zarówno do uczestników Kongresu, jak i do osób zajmujących się prowadzeniem archiwów społecznych. Po odczytaniu listu prowadzący oddali głos Katarzynie Ziętał z Ośrodka Karta, która zaprezentowała sieć archiwów społecznych w Polsce, ukazała narzędzia do opisu materiałów przechowywanych przez te jednostki. Wskazała elementy, jakie są ważne przy tworzeniu infrastruktury tych archiwów.

Kolejnym elementem obrad była dyskusja na temat znaczenia zbiorów archiwów społecznych, w której udział wzięli: Zbigniew Gluza z Ośrodka Karta, Joanna Kordjak, kuratorka w Zachęcie Narodowej Galerii Sztuki, Małgorzata Szejnert, reportażystka, Paweł Rodak, profesor w Instytucie Kultury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego. W trakcie dyskusji jej uczestnicy stwierdzili, iż archiwa społeczne stanowią ważny element tożsamości lokalnej. Ponadto są jednostkami aktywizującymi mieszkańców do dzielenia się swoją wiedzą, pamiątkami, fotografiami czy dokumentami obrazującymi historię danego miejsca. M. Szejnert stwierdziła, iż dzięki archiwom społecznym reportaże stają się bogatsze, wspierają je. J. Kordjak zauważyła, że w materiałach gromadzonych w archiwach społecznych możemy przyglądać się różnym grupom społecznym. P. Rodak zaznaczył, iż archiwistyka społeczna nie może istnieć bez historii uprawianej na uniwersytetach i w jednostkach naukowo-badawczych.

W panelu pt. *AS-Y społeczeństwa* swoje osiągnięcia prezentowali twórcy archiwów społecznych z różnych części naszego kraju. W trakcie swoich wystąpień omawiali historię powstania, działalność oraz plany na przyszłość. Głos kolejno zabrali: Anna Lewińska, prezes Fundacji WAŻKA z Wrocławia, Małgorzata Leszko, założycielka Archiwum Społecznego Osiedla Przyjaźń w Warszawie, Wojciech Olejniczak, prezes fundacji TRES z Zbąszynia, Anna

Miler, członek zarządu Stowarzyszenia Arteria, Mirosław Adam Supruniuk z Archiwum Emigracji w Toruniu.

Po krótkiej przerwie obrady Kongresu przeniosły się do mniejszych sal, w których odbyły się warsztaty. Pierwszy z nich, pt. *RODO w archiwach społecznych*, prowadził dr hab. Marek Konstankiewicz z Uniwersytetu im. Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie. Dotyczył on głównie ochrony i przetwarzania danych osobowych przez te archiwa. Drugi blok, pt. *Pisanie projektów na działanie archiwum społecznego* prowadziły Agnieszka Gleb i Agnieszka Świątecka z Ośrodka Karta. W jego trakcie ukazały, z jakich elementów powinny się składać wnioski grantowe dotyczące dodatkowego finansowania. Przedstawiły również wykaz konkursów, w których mogą brać udział instytucje prowadzące archiwa społeczne.

Prócz warsztatów odbyły się spotkania przy stolikach eksperckich, poświęcono je następującym zagadnieniom: *Historia mówiona. Nagrywanie świadków historii* (eksperci: Adriana Kapała z Ośrodka Karta, Mariusz Bieniuk z Białostockiego Ośrodka Kultury); *Fotografie w archiwum społecznym* (eksperci: Katarzyna Płażyńska z Ośrodka Karta, Marta Przybyło i Ewa Jadacka z Fundacji Archeologia Fotografii); *Zbiory prywatne w archiwum społecznym* (eksperci: Joanna Michałowska i Monika Harchut z Ośrodka Karta oraz Jadwiga Gnich z Centralnego Archiwum Pielęgniarstwa Polskiego im. Barbary Purtak); *OSA – system do opisu i udostępniania zbiorów archiwów społecznych* (eksperci: Wojciech Budzisz i Katarzyna Januszewska z Ośrodka Karta).

Ważnym elementem Kongresu była prezentacja działań w obszarze archiwistyki społecznej współorganizatora obrad – Muzeum Historii Żydów Polskich Polin. Zagadnienie to przedstawiła Urszula Celińska-Olszewska, archiwistka z Działu Zbiorów Muzeum Polin. Zaprezentowała ona działania tej instytucji w zakresie m.in. pozyskiwania materiałów od prywatnych darczyńców oraz akcji prowadzonych w tym zakresie przez samo muzeum.

Wojciech Budzisz z Ośrodka Karta ukazał Otwarty System Archiwizacji (OSA), który stanowi bardzo proste narzędzie do ewidencjonowania i udostępniania materiałów archiwalnych przechowywanych w archiwach społecznych. System jest dostosowany do wszelkich standardów Międzynarodowej Rady Archiwów.

Aspekty finansowania działań archiwum społecznego omówili: Dariusz Grot, Dyrektor Departamentu Organizacji i Udostępniania w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, Stefan Kołucki, Kierownik Biura Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, Narodowy Instytut Wolności, oraz Marta Mejzner, główny specjalista ds. projektów badawczych i rozwojowych w Zespole ds. Kultury Cyfrowej w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Przybliżyli oni możliwość składania wniosków dotyczących m.in. wspierania działań archiwalnych, jakie są prowadzone przez instytucje, które reprezentują.

Po wystąpieniu wszystkich zaproszonych gości Katarzyna Ziętał i Zbigniew Gluza z Ośrodka Karta podziękowali uczestnikom za udział w obradach oraz zaprosili ich na kolejny Kongres, który najprawdopodobniej odbędzie się w 2021 r.

III Kongresowi Archiwów Społecznych towarzyszyło również spotkanie sieci Cyfrowych Archiwów Tradycji Lokalnej, prowadził je Dominik Czapigo z Ośrodka Karta, otworzyli je Alicja Wancerz-Gluza i Katarzyna Ziętał reprezentujące Ośrodek Karta. Sieć archiwów tradycji lokalnej omówiły i zaprezentowały Katarzyna Suhecka z Miejskiej Biblioteki Publicznej w Hrubieszowie oraz Dagna Mach z Gminnej Biblioteki Publicznej w Raszynie.

Należy podkreślić, iż dzięki uprzejmości dyrekcji Muzeum Historii Żydów Polskich Polin wszyscy uczestnicy Kongresu mogli we własnym zakresie zwiedzić ekspozycje prezentowane w Muzeum.

Piotr Józefiak